

บทความวิจัย (Research Article)

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

The Administrative Model of Quality assurance for Vocational Education Institutes

อุดม รูปดี^{1*}, สมบัติ นพรัก¹, วิทยา จันทร์ศิลา² และ สำราญ มีแจ้ง²Udom Roobdee^{1*}, Sombat Noparak¹, Vithaya Jansila² and Samran Mejang²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ และศึกษาแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่รับนักศึกษาต่อเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน 2) การสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน สรุปข้อมูลโดยการพิจารณาด้านทบทวนการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของร่างรูปแบบและเครื่องมือประเมินรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 3) การประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบัน โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 18 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาทั้ง 19 สถาบัน จำนวน 160 คน และหัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ทั้ง 19 สถาบัน จำนวน 161 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

¹ Education Administration, University of Phayao, Phayao Province 56000

² Faculty of Education, Naresuan University, Phisanulok Province 65000

* Corresponding author, e-mail: r_udom@hotmail.com

1. การบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ขอบข่ายการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา และกระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

2. รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบัน ที่สร้างขึ้นเป็นรูปแบบเชิงสัมพันธ์ (Schematic Model) มี 3 องค์ประกอบ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็นคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพระดับสถาบันการอาชีวศึกษากับคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพระดับสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา 2) ขอบข่ายงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ขอบข่ายงานในสำนักประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา กับขอบข่ายงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา 3) กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน (Plan : P) การดำเนินงาน (Do : D) การตรวจติดตาม (Check : C) การปรับปรุงแก้ไข (Act : A) และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จคือ การประสานงาน (Coordinate : Co) และมาตรฐาน (Standard : S)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบ, การประกัน, สถาบันการอาชีวศึกษา

Abstract

The main objective of this research is to do the administrative model of quality assurance for Vocational Education Institute the specific objectives are 1) to study the conditions and the way to manage the quality assurance for Vocational Education Institute 2) to do the administrative model of quality assurance for Vocational Education Institute 3) to evaluate the administrative model of quality assurance for Vocational Education Institutes.

The three research procedures are 1) studying the conditions and the ways to manage the quality assurance for Vocational Education Institutes by analysis and synthesis of documents and literature reviews. From the first procedure, the conditions and the ways to manage the quality assurance from the colleges with the best practice in the office of the Vocational Education Commission have been done by studying documents and interviewing. Besides, the ways of the quality assurance management of the universities in the Office of the Higher Education Commission getting the vocational students have been studied by interviewing the four experts. 2) doing the administrative model of quality assurance for Vocational Education Institute by taking the information above and formatting it to be the administrative model. And then the nine experts have examined the model by discussion and conclusion from all of the acceptance. Moreover, the twelve professionals have checked the accuracy and the accordance of the format and the evaluation tools for the format by IOC. 3) evaluation the model by the questionnaire from the eighteen directors of Institute of Vocational Education, the one hundred and sixty directors and the one hundred and sixty-one heads of quality assurance that are in the Institute of Education. The statistics used are the means and the standard deviation

The results of the research are:

1. The administration of the quality assurance for Institute of Vocational Education contains three factors such as the structure of the quality assurance committees of Vocational Education Institute, the scope of the education quality assurance of Vocational Education Institute and the procedure of administration of quality assurance of Vocational Education Institutes

2. The administrative model of quality assurance for Institute is the schematic model. It contains three factors and two successful conditions. The first factor is the structure of the quality assurance committees of Vocational Education Institute and the action committees of quality assurance. The action committees are divided into the committees of Vocational Education Institute and the committees of the colleges that are in the institute. The second factor is the scope of education quality assurance which consists of the work scope inside the office of quality assurance and the scope of the quality assurance of the colleges being in the institute. The third factor is the administrative procedure of the quality assurance for Vocational Education Institute which contains PDCA: P is planning D, C and A are doing, checking and action respectively. For the two successful conditions are the coordinate (co) and the standard (s).

3. The results of evaluation of the administrative model of quality assurance for Vocational Education Institute have been the high possibility and advantage.

Keywords : Model, Assurance, Vocational Education Institutes

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ มีกระบวนการทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน จำรัส นองมาก [1] ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษาตลอดจนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทุกระดับการศึกษา จึงได้มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการ

ประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ยังกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษาเกี่ยวกับข้อกำหนด คุณลักษณะคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริมการกำกับดูแลการตรวจสอบการประเมินผลและการประกันคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา และให้ใช้หลักเกณฑ์ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ต้องสอดคล้องกับมาตรฐาน

การศึกษาของชาติ และมาตรฐานการศึกษาการอาชีวศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยกำหนดมาตรการในการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคน ให้มีสมรรถนะและความรู้ ความสามารถ ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการบริหารการศึกษา และหนึ่งในมาตรการนั้นก็คือ

การจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนากลุ่มจังหวัดและหลักสูตรอาชีวศึกษาระดับต้น (ปวช. 3 ปี) ระดับกลาง (ปวส. 2 ปี) และระดับเทคโนโลยีเฉพาะทาง (ปริญญาตรี 2 - 3 ปี) ให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเน้นความร่วมมือกับสถานประกอบการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [2] ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ที่กำหนดให้ “การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้”

และมาตรา 16 กำหนดให้การจัดอาชีวศึกษาต้องเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงที่ชำนาญการปฏิบัติการสอน การวิจัย การถ่ายทอดวิทยาการและเทคโนโลยี ทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้บริการวิชาการ และวิชาชีพแก่สังคม นอกจากนี้ยังได้มีกฎกระทรวงการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา พ.ศ.

2555 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการของสถาบันการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการแบ่งส่วนราชการไว้ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการการอาชีวศึกษาปรับเปลี่ยนไปเป็นการบริหารจัดการตามโครงสร้างใหม่ในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี และที่สำคัญคือ กระบวนการบริหารจัดการอาชีวศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่เปลี่ยนไป หนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แต่จากการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในอาชีวศึกษา

วิทยา ไชวดี [3] พบว่าการดำเนินงานการประกันคุณภาพมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยมีปัญหาด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการประกันคุณภาพ การจัดระบบโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพ และที่สำคัญคือไม่มีแนวทาง วิธีการดำเนินงานประกันคุณภาพการกำหนดบุคคล บทบาท รับผิดชอบหน้าที่ชัดเจน ขาดการนิเทศ ติดตาม และการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพไม่บรรลุผลเท่าที่ควร อันจะส่งผลกระทบไปถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังได้กำหนดระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วย การบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552 ให้งานประกันคุณภาพการศึกษา เป็นงานหนึ่งที่อยู่ในฝ่ายแผนงานและงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีการจิกจกไม่สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาเท่าที่ควร ทำให้ระบบคุณภาพของการบริหารจัดการโดยรวมของสถานศึกษาไม่บรรลุความสำเร็จเชิงคุณภาพอย่างแท้จริง

ดังนั้นจึงเห็นสมควรจะต้องได้รับการปรับเปลี่ยนงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ขึ้นต่อผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรงโดยมุ่งหวังให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับภาระงานอย่างแท้จริง การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการบริหารงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา หากการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาเกิดความบกพร่องก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาด้วย ดังที่วิทยากร เชียงกูล [4] ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของวิทยาลัยเทคนิคที่ไม่ผ่านการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) ขาดกระบวนการประเมินผลการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
- 2) การใช้และการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรยังค่อนข้างต่ำ
- 3) วัสดุอุปกรณ์การฝึกทักษะการเรียนการสอนไม่เพียงพอร้อยละ 72.91 ยังถือว่าค่อนข้างน้อย (ไม่ถึงร้อยละ 80)
- 4) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังต่ำ (ร้อยละ 46.43)
- 5) จำนวนผู้เชี่ยวชาญหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชิญมาให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษายังค่อนข้างน้อย
- 6) งบประมาณสำหรับวัสดุฝึกเพื่อใช้ในการฝึกของนักศึกษาถือว่าน้อย (ร้อยละ 9.45 ของงบประมาณดำเนินการ) 7) ศูนย์วิทยบริการและสื่ออุปกรณ์ยังขาดความพร้อม ขาดระบบการประเมินคุณภาพและแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 8) ความเพียงพอและความทันสมัยของอุปกรณ์ทางการศึกษาร้อยละ 78.37 ยังถือว่าค่อนข้างน้อย

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวการแสวงหาแนวทางในการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 จำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการ

อาชีวศึกษา เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการบริหารการอาชีวศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการ

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.1 แหล่งข้อมูล เอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยโดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นตำราเอกสารหรือเผยแพร่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์สภาพและแนวทางการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ชั้นที่ 1.2 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1.2.1 แหล่งข้อมูล สถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบศึกษาเอกสาร สภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview)

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยพะเยาทำหนังสือถึงสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best practice) 3 แห่งในการสัมภาษณ์เพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์และเข้าสัมภาษณ์ตามวันและสถานที่นัดหมาย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาโดยการสัมภาษณ์

1.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นสถานศึกษาที่รับนักศึกษาต่อเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 4 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview)

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยพะเยาทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์และเข้าสัมภาษณ์ตามวันและสถานที่นัดหมาย

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

นำผลการศึกษาข้อมูลวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร ข้อค้นพบการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) การศึกษาแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาโดยการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD)

2.2.1 แหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาได้แก่ ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) โครงร่างวิทยานิพนธ์ 2) ร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์มหาวิทยาลัยพะเยาทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ในการสนทนากลุ่มเพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์และเข้าสัมภาษณ์ตามวันและสถานที่นัดหมาย

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาจัดทำจากการสนทนากลุ่ม และนำมา

ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

ขั้นที่ 2.3 การตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง ของร่างรูปแบบ

2.3.1 แหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน

2.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของร่างรูปแบบ

2.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือส่งถึงผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์ โดยแนบ 1) โครงร่างวิทยานิพนธ์ 2) ร่างรูปแบบ 3) แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบรูปแบบความถูกต้อง ความสอดคล้องของร่างรูปแบบ และขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามพร้อมสัมภาษณ์

2.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปจากแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ ความถูกต้อง ความสอดคล้องของร่างรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence : IOC) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

ด้วยการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยผู้ทำวิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูล ประชากรจำนวน 339 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 18 คน กลุ่มที่ 2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา 19 สถาบันจำนวน 160 คน กลุ่มที่ 3 หัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา 19 สถาบัน จำนวน 161 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จาก มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงกลุ่มประชากร เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มประชากร โดยทางไปรษณีย์โดยแนบ 1) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปจากแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ ของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาจากกลุ่มประชากร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า มีรูปแบบเชิงสัมพันธ์ (Schematic Model) คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) คณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 3) คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในและมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้การประกันคุณภาพบรรลุวัตถุประสงค์โดยใช่วงจรบริหารงานคุณภาพเต็มมิ่ง (PDCA)

1.2 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่า การบริหารการประกันคุณภาพ การศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการ 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหารงานประกันคุณภาพ 2) คณะกรรมการควบคุมและดำเนินงานประกันคุณภาพ ของสถานศึกษา 3) คณะกรรมการตรวจติดตามและ ประเมินผลมีขอบข่ายการทำงานประกันคุณภาพดังนี้ 3.1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3.2) การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 3.3) การประเมินคุณภาพ การศึกษาและใช้กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาหลักการบริหารงานคุณภาพ เดมมิ่ง (PDCA) ดังนี้ การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) การดำเนินการ (Do) การตรวจสอบและประเมินผล (Check) การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act)

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษาที่รับนักศึกษาต่อเนื่องจากสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ พบว่า การบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา 2) คณะกรรมการ พัฒนาระบบประกันคุณภาพ 3) คณะกรรมการดำเนินการ การประกันคุณภาพ ขอบข่ายงานประกันคุณภาพการศึกษา มี 3 กลุ่มงาน ประกอบด้วย 1) กลุ่มงานส่งเสริมและ พัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา 2) กลุ่มงาน วิเคราะห์ระบบและพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ 3) กลุ่มงาน บริหารและฝึกอบรมและกระบวนการบริหารงานประกัน คุณภาพมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน (Plan) 2) การดำเนินการ (Do) 3) การตรวจสอบและ ประเมินผล (Check) 4) การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act)

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของ สถาบันการอาชีวศึกษาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพ ของสถาบันการอาชีวศึกษา ขอบข่ายงานประกัน คุณภาพ การศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา

กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบัน การอาชีวศึกษา และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ (Conditions for Achievements) ดังนี้

2.1 โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1) คณะกรรมการบริหารการประกันคุณภาพ ของสถาบันการอาชีวศึกษา 2) คณะกรรมการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพของสถาบันการ อาชีวศึกษาในคณะกรรมการชุดนี้จะประกอบด้วย คณะกรรมการ 2 คณะ ดังนี้ 2.1) คณะกรรมการ ดำเนินงานการประกันคุณภาพระดับสถาบันการ อาชีวศึกษา คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย คณะกรรมการ 3 คณะ ดังนี้ 2.1.1) คณะกรรมการ พัฒนาการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา 2.1.2) คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานประกัน คุณภาพ ของสถาบันการอาชีวศึกษา 2.1.3) คณะกรรมการประเมินผลการประกันคุณภาพของ สถาบันการอาชีวศึกษา 2.2) คณะกรรมการดำเนินงาน การประกันคุณภาพระดับสถานศึกษาสังกัดสถาบันการ อาชีวศึกษา

2.2 ขอบข่ายงานประกันคุณภาพการศึกษา ของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) ขอบข่ายงาน ในสำนักประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มงาน กลุ่มอำนวยการ กลุ่มงาน ส่งเสริมและพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่ม งานควบคุมติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพ และ กลุ่มงานวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและสารสนเทศ การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ขอบข่ายงานประกัน คุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

2.3 กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพ ของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) กระบวนการ บริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA 2) เงื่อนไข ความสำเร็จ ประกอบด้วย 2.1) การประสานงาน (Coordinate:Co) 2.2) มาตรฐาน (Standard : S) การ อาชีวศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา
 ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา และหัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา มีความเห็นว่าการนำรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 องค์ประกอบ

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. แนวทางการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้เป็นเชิงสัมพันธ์ (Schematic Model) มีความสอดคล้องกับหลักการสร้างรูปแบบของ Keav [14] ที่อธิบายว่าการสร้างรูปแบบการบริหารงานควรเป็นแผนภูมิแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน เมื่อนำไปใช้งานจริงจะมีผู้เกี่ยวข้องที่ต้องใช้รูปแบบร่วมกันหลายกลุ่มหลายคณะ หากปราศจากคำอธิบายและแผนผังความเชื่อมโยงให้ปรากฏเด่นชัดเป็นรูปธรรม อาจส่งผลให้การนำเอารูปแบบไปใช้จริงไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ เกิดจากการตีความและการทำความเข้าใจไม่ตรงกันส่งผลเสียหายต่อรูปแบบและการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง

การที่รูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาเป็นแบบเชิงสัมพันธ์ ที่มีคำอธิบายในแผนภูมิจะมีข้อดีหลายประการ เช่น มีคำอธิบายรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมแสดงความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมให้เห็นสายสัมพันธ์ ทั้งในแนวนอนและแนวตั้งของโครงสร้างการบริหาร สอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอาชีวศึกษา [5] ที่ว่าเพื่อให้การทำงานของคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพควรแต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา

คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการประเมินผลการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา องค์ประกอบคณะกรรมการ ทั้ง 3 ชุด คือ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสถาบัน คณบดีทุกคณะ รองผู้อำนวยการสถาบันที่รับผิดชอบงานประกัน ผู้อำนวยการสำนักทุกสำนัก ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพการศึกษา เจ้าหน้าที่สำนักประกันคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพ ใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ของ เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (1950) เป็นกระบวนการบริหารการทำงานในแต่ละกิจกรรม ประกอบด้วย

การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจติดตาม และการปรับปรุงแก้ไข มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินการงานการบริหารการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และยังสอดคล้องกับกระบวนการและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา [6]

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา
 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ขอบข่ายงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และ 2 เงื่อนไขความสำเร็จ (Conditions for Achievements) ได้แก่ การประสานงาน (Coordinate: Co) และมาตรฐาน (Standard: S) มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 โครงสร้างคณะกรรมการการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการ

อาชีวศึกษากับคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา คณะกรรมการคณะนี้ยังมีคณะย่อยอีก 2 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพระดับสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กับคณะกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพระดับสถาบันการอาชีวศึกษา คณะกรรมการคณะนี้ยังมีคณะกรรมการย่อยอีก 3 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการประเมินผลการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ทั้งที่กล่าวมาจะมีคณะกรรมการหลายคณะ การสร้างโครงสร้างรูปแบบการบริหารจะเป็นแผนผังประกอบกับข้อความแสดงลักษณะกิจกรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและกันนั้น

พบว่ามีความสอดคล้องกับคู่มือการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอาชีวศึกษา พ.ศ. 2553 ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องจัดให้มีรายละเอียดแสดงระบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา และการกำหนดองค์ประกอบบทบาทหน้าที่ ลักษณะความสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในรูปแบบต้องชัดเจนเหมาะสม ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่ายสอดคล้องกับ อุไรวรรณ จันทมูล [7] ระบบการประกันคุณภาพควรมีคณะทำงานที่ต้องรับผิดชอบแต่ละส่วนของการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งองค์ประกอบและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ทั้งนี้เพราะงานประกันคุณภาพการศึกษาในทางปฏิบัติจริงจะต้องใช้ข้อมูลหลายด้าน เช่น ด้านการเรียนการสอน การทำกิจกรรมของนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ ที่กระจายอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ ในสถาบันหรือสถานศึกษา หากปราศจากคณะกรรมการผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนย่อมส่งผลให้การขับเคลื่อนงานประกันเป็นไปได้ยาก ที่สำคัญจะขาดความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งของสถาบันและสถานศึกษา ดังนั้นผลดีของการที่มีการกำหนดคณะกรรมการหลายคณะนั้นเป็นการระบุให้รู้ว่าจะงาน

ประจำอะไรที่ต้องทำงานให้เป็นระบบเพื่อนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ในการบริหารงานประกันคุณภาพต่อไป

2.2 ขอบข่ายงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ขอบข่ายงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กับขอบข่ายงานในสำนักงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มอำนวยการ กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มงานควบคุมติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา และกลุ่มงานวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษา

ทั้งหมดนี้จะต้องมีความเชื่อมโยงกันระหว่างงานในสำนักงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา กับงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ต้องนำเอานโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไปดำเนินการในสถานศึกษา พบว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษากรณีศึกษาประเทศนิวซีแลนด์ [8] ที่อธิบายว่าหน่วยรัฐบาลกลางจะเป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษาชาติให้กระทรวงศึกษาธิการนำไปกำหนดเป็นแนวการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษานำไปกำหนดเป็นนโยบายและปฏิบัติ

ทั้งนี้เพราะงานประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาถูกกำหนดโดยหลักเกณฑ์ที่ว่า สถาบันการอาชีวศึกษาจะได้รับการรับรองหรือได้รับการยอมรับด้านคุณภาพการศึกษานั้น หน่วยงานภายในสถาบันการอาชีวศึกษาได้แก่ สถานศึกษาที่อยู่ภายในสังกัดทุกแห่งนั้นได้รับการรับรองว่า ผ่านเกณฑ์การประกันคุณภาพ ดังนั้นหัวใจสำคัญคือจะหาอะไรที่จะให้ขอบข่ายงานของทั้งสองหน่วยงานนี้มีหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสร้างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษาที่กำหนดให้ขอบข่ายงานประกันคุณภาพมีระบบ มีการเชื่อมโยง เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา ใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ของเอ็ดวาร์ดเดมมิง (1950) ที่เป็น

กระบวนการบริหารการทำงานในแต่ละกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจติดตาม และการปรับปรุงแก้ไข พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ สุวิมล ว่องวานิช [9] อธิบายว่า วงจรเดมมิ่ง PDCA สามารถนำไปใช้กับทุกกิจกรรมในกระบวนการบริหารงานประกันคุณภาพ ได้แก่ งานวางแผน งานข้อมูลและการประมวลผล การตรวจสอบการประเมิน การรายงานผลการประเมิน และระบบการใช้ผลการประเมิน เป็นต้น จันทราณี สงวนนาม [10] ได้สรุปว่า แต่ละองค์ประกอบต้องมีส่วนร่วมสัมพันธ์กันหรือมีผลกระทบต่อกันหมายความว่าถ้าองค์ประกอบในระบบตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนไปก็จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนขององค์ประกอบตัวอื่นด้วย

ดังนั้น เงื่อนไขความสำเร็จของกระบวนการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา จึงมี 2 เงื่อนไข ดังนี้ 1) เงื่อนไขความสำเร็จที่ 1 การประสานงาน (Coordination : Co) ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อเป็นการวางแผนการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย จัดข้อขัดแย้งอันอาจมีขึ้นและการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนาภรณ์ ศรีพยัคฆ์ [11] กล่าวว่า การประสานงานเป็นการจัดระเบียบวิธีทำงาน การติดต่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลาและกิจกรรมที่จะต้องทำ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ขจัดความขัดแย้งหรือความเหลื่อมล้ำกัน

ทั้งนี้เพราะงานบริหารการประกันคุณภาพเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการหลายคณะ แต่ละคณะอาจประกอบด้วยบุคลากรที่มีความเหลื่อมล้ำกันในด้านศักยภาพและความสามารถในการทำงานด้านการประกันคุณภาพ ดังนั้นความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้มีองค์ประกอบประสานงานไว้ในรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพที่สำคัญ เพื่อแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอความช่วยเหลือและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี ขอความยินยอมหรือความเห็นชอบ

ขจัดความขัดแย้งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ช่วยให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนและทำให้มีการวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบอุปสรรคและสภาพปัญหา ฯลฯ เป็นต้น ถือเป็นข้อดีของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2) เงื่อนไขความสำเร็จที่ 2 มาตรฐาน (Standard : S) มาตรฐานการอาชีวศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพอาชีวศึกษา เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการส่งเสริม การกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพของสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา และหัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา มีความเห็นว่าการนำรูปแบบการบริหารงานประกันคุณภาพไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบตามหลักการพัฒนารูปแบบของ Enisner [15] ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือการประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ หรือเชิงปริมาณมากเกินไป และในบางเรื่องก็ต้องการความละเอียดอ่อนกว่าการได้ตัวเลขแล้วนำผลที่ได้มาสรุป จึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ว่าการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกันตามวิจรรณญาณประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของรูปแบบซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ [12] ที่กล่าวว่า

การตรวจสอบรูปแบบทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ อาจทำได้โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตัดสินถึงความเหมาะสมของรูปแบบที่สร้างขึ้น การตรวจสอบ วรรณกรรม กรอบแนวคิดทฤษฎี

ต่างๆ ความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากผู้ใช้ระบบในรูปแบบหรือใช้เทคนิคกลุ่ม เช่น เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการพัฒนารูปแบบทำให้ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนม์ชกรณวรอินทร์ [13] ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา มีความเห็นว่ารูปแบบการประกันคุณภาพสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และจากการนำไปทดลองใช้พบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดโครงสร้างองค์ประกอบ บทบาท หน้าที่ และขอบข่ายการดำเนินงาน กระบวนการบริหารงานประกันคุณภาพมีความชัดเจนเหมาะสมถูกต้อง และในการประเมินความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพ ครั้งนี้ได้สอดคล้องกับการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบตามแนวความคิดของ Madaus, Scriven and Stufflebeam [16] ที่ว่าการประเมินความเป็นประโยชน์เป็นมาตรฐานที่ต้องการประกันถึงความเป็นประโยชน์ของรูปแบบที่สนองต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และการประเมินความเป็นไปได้เป็นมาตรฐานที่ต้องการประกันถึงความสอดคล้องของรูปแบบกับความเป็นจริง ปฏิบัติได้ ยอมรับได้ ประหยัดและคุ้มค่าจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1.1.1 ควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษา ให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

1.1.2 ควรมีการประชุมร่วมกันทุกสถาบัน การอาชีวศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเรื่องรูปแบบการประกันคุณภาพและการบริหารการประกันคุณภาพเพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

1.2 ข้อเสนอแนะในระดับสถานศึกษาและสถาบัน

1.2.1 ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครู บุคลากรในสถานศึกษายอมรับและเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2.2 ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และต้องสอดคล้องกับกระบวนการบริหารจัดการที่ดีในสถานศึกษา การประกันคุณภาพ จึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา

2.2 การพัฒนารูปแบบการติดตามและประเมินผลการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในของ สถาบันการอาชีวศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยพะเยาและสำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทรศิลา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบ แก้ไขสิ่งที่บกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผอ.สินเธาว์ ชัยสวัสดิ์, ดร.มงคลชัย สมอุดร, ดร.อนันท์ งามสะอาด, ผอ.สุทธิชัย ภิณญ์ภาวศุทธิ, ผอ.เทวินทร์ จันทรศักดิ์, ผอ.วันเพ็ญ เกิดศรี และ รศ.ดร.บุญวัฒน์ อัครฐ ที่กรุณาเสียสละเวลาให้การสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.นำยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์, ดร.พยุหศักดิ์ จันทรสุรินทร์, รศ.ดร.ศักดิ์ กองสุวรรณ, ดร.พรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา, ดร.อภิสิทธิ์ คลังแสง, ดร.อำนวยการ เกษตรกุล, ดร.ประชาคม จันทรรัตน์ และ ดร.คมศร วงษ์รักษา ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ผศ.ไพบุลย์ แยมเพื่อน, ผศ.ดร.สมาน พูแสง, ดร.ผ่องพรรณ จรัสจินดารัตน์, ดร.จรินทร์ มลิณทิสุต, ผศ.ดร.จงรัก พลาคัย ที่ได้กรุณาแนะนำ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบจนมีคุณภาพสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อ่านรายการสถาบันการอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ได้ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ และการนำรูปแบบไปใช้

ขอขอบคุณ ดร.สันติ บุรณะชาติ, ผอ.วิทยา ใจวิถี, ครูสุวรรณา พูนกล้า, ครูศักดิ์ดา สิมเสมอ, ครูชนิด ภาครณาเดชาพันธ์ และผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ที่วิทยาลัยเทคนิคพะเยาทุกคนที่ได้สนับสนุนให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. จำรัส นองมาก. ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. นครปฐม: บริษัท ฟิสิกส์เซนเตอร์; 2545. หน้า 23.
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ; สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552. หน้า 17.
3. วิทยา ใจวิถี. เอกสารแนวทางการนิเทศการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ; 2553. หน้า 35.
4. วิทยากร เชียงกุล. รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2555/2556 “บทบาทการศึกษากับพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม”: ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา; 2556. หน้า 63.
5. สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ. คู่มือการประกันภายในสถานศึกษาอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ: แผนกวิชาการพิมพ์ วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี; 2555. หน้า 11.
6. สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา; 2553. หน้า 17.
7. อุไรวรรณ จันทมูล. การปฏิบัติตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2545.
8. นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รุ่น DRD 48 หนังสือประกอบการสัมมนาในเทศกาลการศึกษาไทย – อังกฤษ 2549: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ; 2549. หน้า 69.
9. สุวิมล ว่องวานิช. การวิเคราะห์และพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี; 2543.
10. จันทราณี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย; 2551. หน้า 93.
11. รัตนาภรณ์ ศรีพิทักษ์. เทคนิคการประสานงาน. สถาบันดำรงราชานุภาพ; 2553. หน้า 8-12.
12. รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2548. หน้า 19.

13. ชนม์ชกรณ วรอินทร์. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : การประเมินแบบเสริมพลัง. ปรินญานพันธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชา การทดสอบและวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร; 2549. หน้า 236.
14. Keeves, P.J. Educational research. (Methodology and measurement : An international handbook). Oxford: Pergamon Press; 1988. P.559.
15. Eisner, E. "Education connoisseiship and criticism : Their form and function in education evaluation". Journal of Aesthetic Education; 1976. p.123-145.
16. Madaus, G.F., Scriven, M.S. and Stufflebeam, D.I. Evaluation Model. (Viewpoints on Education and Human Service Evaluation). Boston: Kluwer – Nijhoff Publisher; 1983. P.399-402.